

Số: /TTr-TANDTC
(dự thảo)

Hà Nội, ngày tháng năm 2024

TỜ TRÌNH
Về Dự án Luật Tư pháp người chưa thành niên

Kính trình: Quốc hội

Thực hiện Nghị quyết của Quốc hội về Chương trình xây dựng luật, pháp lệnh, Tòa án nhân dân tối cao đã chủ trì, phối hợp với các cơ quan hữu quan soạn thảo Dự án Luật Tư pháp người chưa thành niên (sau đây gọi tắt là dự án Luật). Tòa án nhân dân tối cao kính trình Quốc hội dự án Luật với những nội dung cơ bản như sau:

I. SỰ CẦN THIẾT BAN HÀNH LUẬT

1. Thể chế hóa đường lối, chủ trương của Đảng và Hiến pháp về giáo dục, bảo vệ trẻ em

Trong những năm qua, Đảng, Nhà nước ta đã đề ra nhiều chủ trương, chính sách về chăm sóc, giáo dục và bảo vệ trẻ em, được thể hiện trong nhiều nghị quyết, văn kiện quan trọng¹.

Hiến pháp năm 2013 khẳng định: “*Trẻ em được Nhà nước, gia đình và xã hội bảo vệ, chăm sóc và giáo dục; được tham gia vào các vấn đề về trẻ em. Nghiêm cấm xâm hại, hành hạ, ngược đãi, bỏ mặc, lạm dụng, bóc lột sức lao động và những hành vi khác vi phạm quyền trẻ em*”.

Những chủ trương, định hướng lớn của Đảng và Hiến pháp năm 2013 đang đặt ra những yêu cầu, nhiệm vụ ngày càng cao đối với công tác bảo vệ, chăm sóc trẻ em, nhất là việc bảo vệ trẻ em trước và trong hoạt động tố tụng. Để thể chế hóa những yêu cầu, nhiệm vụ đó thì việc đề xuất xây dựng một đạo luật chuyên biệt về tư pháp người chưa thành niên là giải pháp phù hợp và khả thi để nâng cao hơn nữa hiệu quả công tác bảo vệ, giáo dục trẻ em trong tình hình mới.

¹ Chỉ thị số 20-CT/TW ngày 05/11/2012 của Bộ Chính trị về tăng cường sự lãnh đạo của Đảng đối với công tác chăm sóc, giáo dục và bảo vệ trẻ em; Văn kiện Đại hội Đại biểu toàn quốc lần thứ XI, XII, XIII... Nhiều văn kiện của Đảng đều xác định: “*Hoàn thiện và thực hiện tốt luật pháp, chính sách liên quan đến trẻ em*”; “*Thực hiện đầy đủ quyền trẻ em, tạo môi trường lành mạnh, thuận lợi để trẻ em được phát triển toàn diện về thể chất, trí tuệ, tinh thần, đạo đức và mối quan hệ xã hội...*”. Đặc biệt, Nghị quyết số 27-NQ/TW ngày 09/11/2022 của Ban Chấp hành Trung ương Đảng khóa XIII về tiếp tục xây dựng và hoàn thiện Nhà nước pháp quyền xã hội chủ nghĩa Việt Nam trong giai đoạn mới đặt ra mục tiêu “*xây dựng hệ thống pháp luật minh bạch, ổn định, dễ tiếp cận, cơ chế tổ chức thực hiện pháp luật nghiêm minh, nhất quán*”, và đề ra giải pháp “*Tăng cường các đạo luật có nội dung cụ thể, hiệu lực trực tiếp*”. Chỉ thị số 28-CT/TW ngày 25/12/2023 của Bộ Chính trị về tăng cường công tác chăm sóc, giáo dục và bảo vệ trẻ em đáp ứng yêu cầu phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc đề ra giải pháp “*phát triển hệ thống tư pháp thân thiện và bảo vệ trẻ em*”.

2. Những hạn chế, bất cập của hệ thống pháp luật về tư pháp người chưa thành niên

2.1. Về hệ thống pháp luật

Việt Nam hiện đang có 07 Bộ luật, Luật điều chỉnh trực tiếp² về tư pháp hình sự đối với người chưa thành niên và nhiều văn bản quy định chi tiết, hướng dẫn thi hành. Tuy nhiên, pháp luật hiện hành đang tồn tại một số hạn chế như:

(1) Thủ tục tố tụng hình sự vốn được thiết kế dành cho người trưởng thành và có một số quy định để giải quyết các vấn đề liên quan đến người chưa thành niên, dẫn đến thủ tục chưa thực sự thân thiện, phù hợp với tâm lý, lứa tuổi và sự phát triển của người chưa thành niên.

(2) Biện pháp giám sát, giáo dục áp dụng trong trường hợp người chưa thành niên được miễn trách nhiệm hình sự tuy đã được quy định trong Bộ luật Hình sự để thay thế các hình phạt nhưng hầu như không được áp dụng, thiếu tính khả thi; hệ thống hình phạt chưa phù hợp với tính chất, hành vi phạm tội của người chưa thành niên.

(3) Còn cam kết trong điều ước quốc tế mà Việt Nam là thành viên chưa được nội luật hóa đầy đủ³; một số quy định chưa phù hợp với thông lệ quốc tế⁴;

(4) Còn thiếu thiết chế, cơ chế đặc thù riêng biệt để bảo vệ có hiệu quả các quyền và lợi ích chính đáng của người chưa thành niên trong các giai đoạn tố tụng; chưa thiết lập được cơ chế điều phối quốc gia về tư pháp người chưa thành niên;

(5) Chưa quy định về vị trí, vai trò, trách nhiệm của người làm công tác xã hội trong hoạt động tư pháp người chưa thành niên;

(6) Các quy định về giáo dục, tái hòa nhập cộng đồng đối với người chưa thành niên còn chưa đa dạng, hiệu quả chưa cao.

2.2. Về thi hành pháp luật

Thực tiễn giải quyết các vụ án hình sự có người chưa thành niên tham gia cơ bản đã được thực hiện đúng quy định của pháp luật; vai trò, trách nhiệm của người có thẩm quyền, cơ quan nhà nước tham gia vào hoạt động tư pháp người chưa thành niên từng bước được nâng cao. Tuy nhiên, việc thi hành pháp luật đối với người chưa thành niên có lúc, có nơi còn chưa đầy đủ, nghiêm túc; nhận thức, quan điểm về việc xử lý người chưa thành niên vi phạm pháp luật vẫn còn nặng về răn đe, áp dụng hình phạt, chưa chú trọng nhiều đến việc tạo cơ hội cho người

² Bộ luật Hình sự, Bộ luật Tố tụng hình sự, Luật Thi hành án hình sự, Luật Đặc xá, Luật Thi hành tạm giữ, tạm giam, Luật Trợ giúp pháp lý, Luật Trẻ em.

³ Theo quy định tại Điều 40 Công ước quốc tế quyền trẻ em, Việt Nam còn chưa quy định đối tượng người từ đủ 16 tuổi đến dưới 18 tuổi được quyền trợ giúp pháp lý miễn phí; Chưa hình thành các cơ quan, tổ chức riêng dành cho trẻ em (mới chỉ thiết lập một phần tại Tòa án - Tòa gia đình và người chưa thành niên);...

⁴ Bình luận chung số 10 của Ủy ban quyền trẻ em về áp dụng biện pháp xử lý chuyển hướng phải đồng thời có sự đồng ý của người chưa thành niên và người đại diện. Trong khi đó, Việt Nam cho phép một trong 02 đối tượng này đều có quyền độc lập đồng ý áp dụng;...

chưa thành niên sửa chữa, cải thiện hành vi; nguồn lực đầu tư cho việc bảo vệ người chưa thành niên trong hoạt động tố tụng còn hạn chế, chưa đáp ứng được nhu cầu; một số cơ quan, người có thẩm quyền trong hoạt động tố tụng hình sự còn hạn chế về kỹ năng, chuyên môn sâu khi giải quyết vụ án liên quan đến người chưa thành niên. Nhìn chung, công tác bảo vệ người chưa thành niên vẫn còn nhiều bất cập; tình trạng người chưa thành niên vi phạm pháp luật, bị xâm hại vẫn còn diễn biến phức tạp và có xu hướng gia tăng.

3. Kinh nghiệm quốc tế

Xu hướng chung của nhiều quốc gia hiện nay là xây dựng một đạo luật riêng về tư pháp người chưa thành niên thay vì quy định rải rác ở nhiều đạo luật khác nhau⁵. Qua nghiên cứu ngẫu nhiên hệ thống pháp luật của 28 quốc gia trên thế giới, có tới 21 quốc gia xây dựng đạo luật riêng về tư pháp người chưa thành niên⁶. Ở cấp độ khu vực, hiện nay 9/10 quốc gia Asean đã có đạo luật riêng về tư pháp người chưa thành niên (duy nhất Việt Nam chưa ban hành đạo luật này). Việt Nam là nước đầu tiên ở Châu Á, thứ hai trên thế giới phê chuẩn Công ước của Liên hợp quốc về Quyền trẻ em và nhiều văn kiện quốc tế về quyền con người nói chung và quyền trẻ em nói riêng⁷, các văn kiện này đều khuyến nghị chúng ta đẩy mạnh xây dựng, hoàn thiện pháp luật về tư pháp người chưa thành niên. Đặc biệt, kết luận của Ủy ban quyền trẻ em Liên hợp quốc về báo cáo thực hiện Công ước quyền trẻ em lần thứ 5 và 6 của Việt Nam ngày 19/9/2022 tại Geneva, Thụy Sĩ đã khuyến nghị Việt Nam “*xem xét việc xây dựng và thông qua một đạo luật toàn diện về tư pháp trẻ em cung cấp khuôn khổ pháp lý cho hệ thống tư pháp trẻ em*”.

Các quốc gia đều xác định người chưa thành niên chưa phát triển đầy đủ về thể chất, tinh thần, chưa có nhiều kinh nghiệm sống nên chưa thể tự bảo vệ mình một cách tốt nhất khi tham gia vào các quan hệ xã hội. Hầu hết người chưa thành niên khi tham gia vào quy trình tố tụng tư pháp hình sự phức tạp đều cảm thấy lo sợ, dễ bị tổn thương, bị tác động tiêu cực. Do đó, việc bảo vệ người chưa thành niên, chủ nhân tương lai của đất nước cần có cách tiếp cận riêng biệt, có cơ chế pháp lý đặc thù thông qua một đạo luật chuyên biệt quy định toàn diện, đầy đủ các vấn đề về tư pháp hình sự đối với người chưa thành niên.

Căn cứ Kế hoạch số 81/KH-UBTVQH15 ngày 05/11/2021 của Ủy ban Thường vụ Quốc hội triển khai thực hiện Kết luận số 19-KL/TW của Bộ Chính trị và Đề án định hướng Chương trình xây dựng pháp luật nhiệm kỳ Quốc hội khóa XV.

⁵ Các quốc gia như Pháp, Croatia, Georgia, Kosovo, Campuchia, Indonesia, Laos, Malaysia, Myanmar, Philippines, Thái Lan, Hồng Kông, Singapore, Brunei, Ấn Độ, Bangladesh, Pakistan, Úc, Serbia, Nam Phi, Canada, Hoa Kỳ... đều ban hành đạo luật riêng về tư pháp người chưa thành niên.

⁶ Úc, New Zealand, Croatia, Georgia, Kosovo, Serbia, Nam Phi, Canada, Mỹ, Campuchia, Indonesia, Lào, Malaysia, Myanmar, Philippines, Thái Lan, Hồng Kông, Singapore, Ấn Độ, Bangladesh, Brunei.

⁷ Gồm 06 văn kiện: (1) Công ước về các Quyền Dân sự và Chính trị 1966; (2) Công ước về các Quyền Kinh tế, Xã hội và Văn hóa; (3) Công ước về Xóa bỏ mọi hình thức phân biệt chủng tộc; (4) Công ước về Quyền Trẻ em; (5) Công ước về Quyền của Người khuyết tật; (6) Công ước Chống tra tấn và các hình thức đối xử hoặc trừng phạt tàn bạo, vô nhân đạo hoặc hạ nhục con người. Cam kết bảo đảm 04 nhóm quyền cơ bản của trẻ em là: (1) nhóm quyền được sống; (2) nhóm quyền được phát triển; (3) nhóm quyền được bảo vệ; (4) nhóm quyền được tham gia.

Xuất phát từ những hạn chế, bất cập trong hệ thống pháp luật và thi hành pháp luật về tư pháp người chưa thành niên; thực hiện đúng chủ trương, định hướng của Đảng và tham khảo kinh nghiệm quốc tế việc đề xuất ban hành “*Luật Tư pháp người chưa thành niên*” là rất cần thiết.

Từ những căn cứ trình bày trên, việc xây dựng Luật Tư pháp người chưa thành niên là khách quan và cần thiết.

II. MỤC ĐÍCH, QUAN ĐIỂM CHỈ ĐẠO XÂY DỰNG DỰ ÁN LUẬT

1. Mục đích

Đổi mới, cải cách mạnh mẽ chính sách pháp luật về tư pháp hình sự áp dụng đối với người chưa thành niên theo các cam kết, thông lệ quốc tế. Đề cao việc giáo dục, hỗ trợ, giúp đỡ để người chưa thành niên tự sửa chữa, cải thiện hành vi. Mở rộng việc áp dụng các biện pháp xử lý chuyên hướng, hạn chế tối đa việc áp dụng biện pháp mang tính chất giam giữ. Xây dựng quy trình thủ tục tố tụng thân thiện, đặc thù, phù hợp với lứa tuổi, tâm lý; bảo vệ và bảo đảm lợi ích tốt nhất cho người chưa thành niên. Hoàn thiện hệ thống hình phạt áp dụng với người chưa thành niên. Thu hút, huy động nguồn nhân lực có chuyên môn về công tác xã hội tham gia cùng cơ quan tiến hành tố tụng hỗ trợ và giúp đỡ người chưa thành niên trong tố tụng.

2. Quan điểm xây dựng Luật

(1) Thể chế hóa các chủ trương, đường lối, quan điểm của Đảng về cải cách tư pháp; giáo dục, bảo vệ người chưa thành niên;

(2) Bảo đảm tính hợp hiến, hợp pháp, tính đồng bộ, thống nhất của hệ thống pháp luật;

(3) Bảo đảm thủ tục tố tụng thân thiện trong suốt quá trình xử lý người chưa thành niên phạm tội; bảo đảm lợi ích tốt nhất của người chưa thành niên; giáo dục, giúp đỡ người chưa thành niên sửa chữa sai lầm, phát triển lành mạnh thành người công dân có ích cho xã hội.

(4) Bảo đảm việc xử lý người chưa thành niên vi phạm pháp luật phù hợp với độ tuổi, khả năng nhận thức của họ;

(5) Tham khảo kinh nghiệm quốc tế phù hợp với điều kiện Việt Nam và thực hiện đầy đủ các cam kết quốc tế của Việt Nam về bảo vệ quyền con người, quyền của người chưa thành niên.

III. QUÁ TRÌNH XÂY DỰNG DỰ ÁN LUẬT

1. Thành lập Ban soạn thảo, Tổ biên tập và tổ chức nhiều cuộc họp Ban soạn thảo, Tổ biên tập lấy ý kiến đối với dự thảo Đề cương chi tiết, hồ sơ dự án Luật.

2. Tổng kết thực tiễn thi hành pháp luật liên quan đến tư pháp hình sự người chưa thành niên. Rà soát các văn bản pháp luật cần sửa đổi, bổ sung có liên quan đến Dự thảo Luật.

3. Nghiên cứu các văn kiện, nghị quyết của Đảng, Hiến pháp năm 2013 về cải cách tư pháp nói chung và tư pháp người chưa thành niên nói riêng.

4. Biên dịch và tham khảo Luật Tư pháp người chưa thành niên của nhiều nước; tổ chức các đoàn công tác học tập, nghiên cứu, tham khảo kinh nghiệm tại một số quốc gia.

5. Nghiên cứu nhiều đề án, đề tài khoa học cấp Bộ phục vụ xây dựng dự án Luật. Tổ chức các Hội thảo khoa học với sự tham gia của đại biểu Quốc hội, chuyên gia, nhà khoa học, nhà hoạt động thực tiễn để góp ý kiến đối với Dự thảo Luật.

6. Lấy ý kiến nhiều lần trong toàn hệ thống Tòa án đối với Dự thảo Luật; tổ chức nhiều Hội nghị, Hội thảo khoa học quốc tế để các Tòa án, cơ quan hữu quan góp ý đối với Dự thảo Luật.

7. Lấy ý kiến nhiều lần của thành viên Ban cán sự đảng Tòa án nhân dân tối cao, Hội đồng Thẩm phán Tòa án nhân dân tối cao đối với dự án Luật.

8. Đăng tải Hồ sơ dự án Luật trên Cổng thông tin điện tử của Tòa án nhân dân tối cao.

9. Xin ý kiến Chính phủ, các bộ, ngành hữu quan đối với hồ sơ dự án Luật và giải trình, tiếp thu, hoàn thiện Hồ sơ dự án Luật.

10. Gửi Hồ sơ dự án Luật đến Ủy ban Tư pháp của Quốc hội để thẩm tra; trình Ủy ban Thường vụ Quốc hội cho ý kiến và tiếp thu, hoàn thiện Hồ sơ dự án Luật.

II. KẾT CẤU CỦA DỰ THẢO LUẬT

Dự thảo Luật gồm **168** điều được bố cục thành **05** phần, **12** chương. Cụ thể như sau:

Phần thứ nhất. Những quy định chung

Chương I: Phạm vi điều chỉnh, nhiệm vụ của Luật Tư pháp người chưa thành niên (gồm 4 điều, từ Điều 1 đến Điều 4)

Chương II: Những nguyên tắc cơ bản (gồm 14 điều, từ Điều 5 đến Điều 18).

Chương III: Trách nhiệm của cơ quan, tổ chức, cá nhân trong hoạt động tư pháp người chưa thành niên (gồm 07 Điều, từ Điều 19 đến Điều 25).

Phần thứ hai. Xử lý chuyển hướng đối với người chưa thành niên

Chương IV: Các biện pháp xử lý chuyển hướng (gồm 18 điều, từ Điều 26 đến Điều 43).

Chương V: Thủ tục xem xét, quyết định áp dụng các biện pháp xử lý chuyển hướng (gồm 17 điều, từ Điều 44 đến Điều 60).

Chương VI: Thi hành quyết định áp dụng biện pháp xử lý chuyển hướng (gồm 02 mục).

Mục 1: Thi hành biện pháp xử lý chuyển hướng ngoài cộng đồng (gồm 11 điều, từ Điều 61 đến Điều 71);

Mục 2: Thi hành biện pháp giáo dục tại trường giáo dưỡng (gồm 18 điều, từ Điều 72 đến Điều 89).

Phần thứ ba. Hình phạt và thủ tục tố tụng đối với người chưa thành niên

Chương VII: Hình phạt (gồm 02 mục 11 điều, từ Điều 90 đến Điều 100).

Chương VIII: Thủ tục tố tụng đối với người chưa thành niên là người bị buộc tội (gồm 04 mục 38 điều, từ Điều 101 đến Điều 137).

Chương IX: Thủ tục tố tụng đối với người chưa thành niên là bị hại, người làm chứng (gồm 7 điều, từ Điều 138 đến Điều 144)

Phần thứ tư. Thi hành án phạt tù, tái hòa nhập cộng đồng và hỗ trợ bị hại

Chương X: Thi hành án phạt tù (gồm 9 điều, từ Điều 145 đến Điều 153)

Chương XI: Tái hòa nhập cộng đồng (gồm 2 mục 9 điều, từ Điều 154 đến Điều 162)

Chương XII: Hỗ trợ bị hại (gồm 03 điều, từ Điều 163 đến Điều 165)

Phần thứ năm. Điều khoản thi hành (gồm 03 điều từ Điều 166 đến Điều 168).

III. NHỮNG NỘI DUNG CƠ BẢN CỦA DỰ THẢO LUẬT

1. Về phạm vi điều chỉnh (Điều 1)

Luật này điều chỉnh trong lĩnh vực tư pháp hình sự, gồm: (1) quy định về xử lý chuyển hướng đối với người chưa thành niên phạm tội; (2) hình phạt và thủ tục tố tụng đối với người chưa thành niên; (3) thi hành án; (4) tái hòa nhập cộng đồng và hỗ trợ bị hại; (5) nhiệm vụ, quyền hạn và trách nhiệm của cơ quan, tổ chức, cá nhân trong hoạt động tư pháp người chưa thành niên.

2. Các nguyên tắc cơ bản (Điều 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18)

Dự thảo Luật quy định 14 nguyên tắc cơ bản của hoạt động tư pháp người chưa thành niên, gồm các nguyên tắc sau: Bảo đảm lợi ích tốt nhất của người chưa thành niên; Bảo đảm thủ tục tố tụng thân thiện; Bảo đảm người chưa thành niên được đối xử bình đẳng; Bảo đảm quyền được thông tin đầy đủ, kịp thời; Bảo đảm sự tham gia của người giám hộ, người đại diện của người chưa thành niên; Bảo đảm giải quyết nhanh chóng, kịp thời; Ưu tiên áp dụng các biện pháp xử lý chuyển hướng; Xử lý chuyên biệt đối với người chưa thành niên phạm tội; Bảo đảm giữ bí mật cá nhân của người chưa thành niên; Bảo đảm quyền bào chữa, quyền được trợ giúp pháp lý, phiên dịch của người chưa thành niên; Hạn chế tối đa việc áp dụng biện pháp ngăn chặn, biện pháp cưỡng chế đối với người chưa thành niên; Chuyên môn hóa trong hoạt động tư pháp người chưa thành niên; Bảo đảm và tôn trọng quyền tham gia trình bày ý kiến của người chưa thành niên; Bảo đảm tái hòa nhập cộng đồng cho người chưa thành niên.

3. Về xử lý chuyển hướng đối với người chưa thành niên phạm tội (Phần thứ hai dự thảo Luật)

Bộ luật Hình sự đang quy định các biện pháp giám sát, giáo dục khi người chưa thành niên được miễn trách nhiệm hình sự. Tuy nhiên, tên gọi này không còn phù hợp với định hướng, đề xuất sửa đổi, bổ sung về xử lý chuyển hướng. Về bản chất, các biện pháp này là đưa người chưa thành niên ra khỏi trình tự tố tụng hình sự thông thường (vốn được áp dụng cho người trưởng thành), nói cách khác là chuyển hướng người chưa thành niên sang thủ tục đơn giản, thân thiện hơn. Bên cạnh đó, nghiên cứu kinh nghiệm quốc tế thấy rằng, đa số các nước đều gọi là biện pháp xử lý chuyển hướng. Do đó, dự thảo Luật đã sửa đổi, bổ sung các quy định về các biện pháp giám sát, giáo dục thành các quy định về các biện pháp xử lý chuyển hướng và quy định như sau:

- Về quy trình xử lý chuyển hướng

Xây dựng quy trình xử lý chuyển hướng đối với người chưa thành niên phạm tội là một quy trình tách bạch hoàn toàn so với quy trình tố tụng hình sự thông thường với mục đích chính là giáo dục, phục hồi đối với người chưa thành niên chứ không phải trừng phạt. Người chưa thành niên có đủ điều kiện xử lý chuyển hướng thì sẽ chấm dứt quy trình tố tụng hình sự mà chuyển sang quy trình về xử lý chuyển hướng mà không theo trình tự, thủ tục tố tụng hình sự, trừ trường hợp người chưa thành niên phạm một số tội rất nghiêm trọng do cố ý (giết người, cố ý gây thương tích, cướp tài sản,...) thì không được xử lý chuyển hướng mà giải quyết theo thủ tục tố tụng hình sự thông thường. Đây cũng là kinh nghiệm của nhiều nước có nền tư pháp tiến bộ trên thế giới (Hoa Kỳ, Hàn Quốc, Nhật Bản,...).

Trong quá trình này, người chưa thành niên có thể được gia hạn hoặc thay đổi biện pháp xử lý chuyển hướng với mục đích thực hiện tối đa các biện pháp giáo dục, phục hồi phù hợp đối với người chưa thành niên, giúp đỡ họ cải thiện hành vi và trở thành công dân có ích cho xã hội. Đồng thời, dự thảo Luật quy định biện pháp giáo dục tại trường giáo dưỡng là biện pháp tư pháp trong Bộ luật Hình sự chuyển thành biện pháp xử lý chuyển hướng nặng nhất (tương tự biện pháp quản chế, cải huấn trong Luật Tư pháp người chưa thành niên của nhiều quốc gia, như: Thái Lan, Nhật, Nga, Hàn Quốc, Hoa Kỳ, Canada...) và được áp dụng trong trường hợp người chưa thành niên không chấp hành các biện pháp xử lý chuyển hướng khác hoặc đối với trường hợp người chưa thành niên phạm tội có tính chất nghiêm trọng cần đưa người đó vào một tổ chức giáo dục có kỷ luật chặt chẽ. Quy định theo hướng này vừa bảo đảm tính nhân văn của chính sách xử lý người chưa thành niên phạm tội bởi mục đích cuối cùng vẫn là cải tạo, phục hồi đối với người chưa thành niên mà không phải quay lại quy trình, thủ tục tố tụng hình sự phức tạp; vừa bảo đảm tính nghiêm minh của pháp luật và an toàn cho cộng đồng.

- Về các biện pháp xử lý chuyển hướng (Điều 27)

Dự thảo Luật quy định 11 biện pháp xử lý chuyển hướng, gồm:

+ 02 biện pháp đang quy định trong Bộ luật Hình sự (1) Khiển trách; (2) Giáo dục tại xã, phường, thị trấn.

+ 01 biện pháp đang quy định trong Bộ luật Hình sự là Hòa giải tại cộng đồng được tách thành 02 biện pháp là (1) Xin lỗi người bị hại; (2) Bồi thường thiệt hại.

+ Bổ sung 06 biện pháp xử lý chuyên hướng mới: (1) Tham gia các chương trình học tập, dạy nghề; (2) Tham gia các buổi điều trị, tư vấn tâm lý bắt buộc; (3) Lao động công ích; (4) Cấm tiếp xúc; (5) Cấm đến một địa điểm nhất định; (6) Hạn chế khung giờ sinh hoạt, đi lại.

+ Chuyển biện pháp tư pháp giáo dục tại trường giáo dưỡng trở thành biện pháp xử lý chuyên hướng nghiêm khắc nhất trong các biện pháp xử lý chuyên hướng và được áp dụng trong các trường hợp sau: a) Người từ đủ 16 tuổi đến dưới 18 tuổi phạm tội nghiêm trọng do cố ý; b) Người từ đủ 14 tuổi đến dưới 16 tuổi phạm tội rất nghiêm trọng quy định tại một trong các điều 123, 134, 141, 142, 143, 144, 168, 169, 248, 249, 250, 251, 252, 299, 303 và 304 của Bộ luật Hình sự; c) Các trường hợp khác, nếu thấy do tính chất nghiêm trọng của hành vi phạm tội, do nhân thân và môi trường sống của người chưa thành niên phạm tội mà cần đưa người đó vào một tổ chức giáo dục có kỷ luật chặt chẽ; d) Người được áp dụng biện pháp xử lý chuyên hướng khác cố ý vi phạm nghĩa vụ từ 03 lần trở lên.

- Về điều kiện áp dụng biện pháp xử lý chuyên hướng (Điều 29)

Điều 29 dự thảo Luật quy định người chưa thành niên phạm tội thuộc trường hợp quy định tại Điều 28 về đối tượng được áp dụng biện pháp xử lý chuyên hướng và thỏa mãn các điều kiện sau thì có thể được xem xét áp dụng biện pháp xử lý chuyên hướng: (1) Có chứng cứ xác định người chưa thành niên đã thực hiện hành vi phạm tội; (2) Người chưa thành niên tự nguyện thừa nhận hành vi phạm tội; (3) Người chưa thành niên đồng ý áp dụng biện pháp xử lý chuyên hướng.

- Về nguyên tắc áp dụng biện pháp xử lý chuyên hướng (Điều 30)

Dự thảo Luật quy định mỗi cơ quan chỉ được đề nghị 01 lần việc xem xét áp dụng biện pháp xử lý chuyên hướng đối với người chưa thành niên phạm tội và không xem xét áp dụng biện pháp xử lý chuyên hướng nếu tại thời điểm Tòa án xem xét mà người phạm tội đủ 18 tuổi.

- Về thẩm quyền xem xét, quyết định áp dụng các biện pháp xử lý chuyên hướng (Điều 44)

Dự thảo Luật quy định giao cho Tòa án có thẩm quyền áp dụng biện pháp xử lý chuyên hướng trên cơ sở đề nghị của Cơ quan điều tra, Viện kiểm sát hoặc tự mình xem xét, thay vì hiện hành thẩm quyền này được giao cho Cơ quan điều tra, Viện kiểm sát và Hội đồng xét xử. Việc thay đổi thẩm quyền như vậy để bảo đảm việc áp dụng thống nhất, hiệu quả các biện pháp xử lý chuyên hướng đối với người chưa thành niên, khắc phục những bất cập, hạn chế của pháp luật hiện hành về việc miễn trách nhiệm hình sự đối với người chưa thành niên.

- Về trình tự, thủ tục xem xét, quyết định áp dụng biện pháp xử lý chuyển hướng (từ Điều 44 đến Điều 60)

Dự thảo Luật quy định trình tự, thủ tục xem xét, quyết định áp dụng biện pháp xử lý chuyển hướng như sau:

- (1) Cơ quan điều tra, Viện kiểm sát có quyền đề nghị Tòa án áp dụng biện pháp xử lý chuyển hướng;
- (2) Cơ quan điều tra, Viện kiểm sát, Tòa án đề nghị người làm công tác xã hội xây dựng chương trình xử lý chuyển hướng;
- (3) Lập hồ sơ đề nghị: Cơ quan điều tra, Viện kiểm sát thực hiện;
- (4) Giao nhận, kiểm tra và thụ lý hồ sơ đề nghị;
- (5) Tòa án mở phiên họp xem xét, quyết định áp dụng biện pháp xử lý chuyển hướng.

- Về thi hành quyết định áp dụng biện pháp xử lý chuyển hướng

Theo quy định tại Điều 92 của Bộ luật Hình sự quy định Cơ quan điều tra, Viện kiểm sát hoặc Tòa án chỉ quyết định miễn trách nhiệm hình sự và áp dụng biện pháp khiển trách, hòa giải tại cộng đồng hoặc biện pháp giáo dục tại xã, phường, thị trấn, nếu người dưới 18 tuổi phạm tội hoặc người đại diện hợp pháp của họ đồng ý với việc áp dụng một trong các biện pháp này. Quá trình tổng kết thực tiễn thấy rằng, quy định về miễn trách nhiệm hình sự đồng thời các biện pháp này ít được áp dụng, do cơ quan tiến hành tố tụng còn hoài nghi tính khả thi việc áp dụng biện pháp này.

Dự thảo Luật bổ sung quy định hậu quả pháp lý của việc không tuân thủ thi hành biện pháp xử lý chuyển hướng như sau: (1) Gia hạn thời hạn áp dụng biện pháp xử lý chuyển hướng trong trường hợp người chưa thành niên 01 lần cố ý vi phạm nghĩa vụ; (2) Thay đổi biện pháp xử lý chuyển hướng thành giáo dục tại trường giáo dưỡng đối với trường hợp người chưa thành niên vi phạm nghĩa vụ từ 02 lần trở lên. Quy định này phù hợp với kinh nghiệm của nhiều quốc gia trên thế giới về việc coi quy trình xử lý chuyển hướng đối với người chưa thành niên là quy trình một chiều tách biệt khỏi quy trình tố tụng hình sự thông thường; bảo đảm nguyên tắc xử lý chuyên biệt, đặc thù đối với người chưa thành niên với mục đích chính là giáo dục, phục hồi chứ không phải trừng phạt như đối với người trưởng thành.

4. Về hình phạt (Chương VII dự thảo Luật)

4.1. Về các loại hình phạt

Nhằm mục đích chỉ áp dụng hình phạt đối với người chưa thành niên nếu xét thấy việc áp dụng các biện pháp xử lý chuyển hướng không bảo đảm hiệu quả giáo dục, phòng ngừa và phục hồi, dự thảo Luật đề xuất sửa đổi, bổ sung quy định về hình phạt đối với người chưa thành niên như sau:

Giữ nguyên hệ thống hình phạt đối với người chưa thành niên phạm tội như Bộ luật Hình sự hiện hành gồm: Cảnh cáo, phạt tiền, cải tạo không giam giữ và tù có thời hạn.

Bổ sung điều luật về hình phạt cảnh cáo, theo hướng áp dụng hình phạt này đối với người chưa thành niên phạm tội ít nghiêm trọng, nghiêm trọng do vô ý và có tình tiết giảm nhẹ, nhưng chưa đến mức miễn hình phạt. Mở rộng đối tượng người chưa thành niên từ đủ 14 tuổi đến dưới 16 tuổi, nếu người đó có tài sản riêng cũng có thể áp dụng hình phạt tiền. Mức tiền phạt đối với người từ đủ 14 tuổi đến dưới 16 tuổi phạm tội không quá một phần ba mức tiền phạt mà điều luật quy định.

4.2. Về mức hình phạt

Khoản 1 Điều 103 Bộ luật Hình sự quy định: Nếu hình phạt chung là cải tạo không giam giữ thì mức hình phạt cao nhất được áp dụng không quá 03 năm. Nếu hình phạt chung là tù có thời hạn thì mức hình phạt cao nhất được áp dụng không được vượt quá 18 năm đối với người từ đủ 16 tuổi đến dưới 18 tuổi khi phạm tội và 12 năm đối với người từ đủ 14 tuổi đến dưới 16 tuổi khi phạm tội.

Dự thảo Luật quy định giảm mức hình phạt đối với người chưa thành niên, cụ thể: Đối với người từ đủ 16 tuổi đến dưới 18 tuổi khi phạm tội, nếu điều luật được áp dụng quy định hình phạt tù chung thân hoặc tử hình, thì mức hình phạt cao nhất được áp dụng không quá 15 năm tù; (2). Đối với người từ đủ 14 tuổi đến dưới 16 tuổi khi phạm tội, nếu điều luật được áp dụng quy định hình phạt tù chung thân hoặc tử hình, thì mức hình phạt cao nhất được áp dụng không quá 09 năm tù.

5. Về thủ tục tố tụng thân thiện (Chương VIII và IX dự thảo Luật)

Bộ luật Tố tụng hình sự hiện hành quy định thủ tục tố tụng đối với người chưa thành niên được thực hiện chung tại Chương XXVIII, chưa có sự phân biệt cho từng đối tượng, vẫn thiếu cơ chế thân thiện. Do đó, đổi mới quy trình thủ tục tố tụng thân thiện hơn với người chưa thành niên, phù hợp với từng đối tượng người chưa thành niên. Dự thảo Luật quy định 02 thủ tục tố tụng: (1) Thủ tục tố tụng đối với người chưa thành niên bị buộc tội; (2) Thủ tục tố tụng đối với người chưa thành niên là bị hại, người làm chứng, như sau:

(1) Về thủ tục tố tụng đối với người chưa thành niên là người bị buộc tội (chương VIII dự thảo Luật)

- Dự thảo Luật quy định 06 biện pháp ngăn chặn, trong đó 02 biện pháp mới bổ sung là giám sát điện tử và giám sát tại nhà (Điều 114).

- Dự thảo Luật đã thu hẹp các trường hợp người chưa thành niên bị áp dụng biện pháp tạm giam, theo đó người chưa thành niên chỉ bị tạm giam trong các trường hợp sau đây:

Người chưa thành niên từ đủ 14 tuổi đến dưới 16 tuổi về tội đặc biệt nghiêm trọng quy định tại khoản 2 Điều 12 của Bộ luật Hình sự. Trường hợp bị

can, bị cáo là người chưa thành niên từ đủ 14 tuổi đến dưới 16 tuổi phạm tội rất nghiêm trọng thì có thể bị áp dụng biện pháp tạm giam khi có căn cứ xác định người đó thuộc một trong trường hợp: a) Đã bị áp dụng biện pháp ngăn chặn khác nhưng vi phạm; b) Tiếp tục phạm tội; c) Bỏ trốn và bị bắt theo quyết định truy nã.

Người chưa thành niên từ đủ 16 tuổi đến dưới 18 tuổi về tội rất nghiêm trọng do cố ý, tội đặc biệt nghiêm trọng. Trường hợp bị can, bị cáo là người chưa thành niên từ đủ 16 tuổi đến dưới 18 tuổi phạm tội rất nghiêm trọng do vô ý, tội nghiêm trọng do cố ý thì có thể bị áp dụng biện pháp tạm giam khi có căn cứ xác định người đó thuộc một trong trường hợp: a) Đã bị áp dụng biện pháp ngăn chặn khác nhưng vi phạm; b) Tiếp tục phạm tội; c) Bỏ trốn và bị bắt theo quyết định truy nã; d) Tiêu hủy, giả mạo chứng cứ, tài liệu đồ vật của vụ án; đ) Đe dọa, khống chế, trả thù người làm chứng, bị hại, người tố giác tội phạm và người thân thích của những người này.

- Quy định các thủ tục tố tụng thân thiện khi lấy lời khai, hỏi cung, nhận dạng, đối chất như: sử dụng ngôn ngữ dễ hiểu, phù hợp với độ tuổi, giới tính; thời gian lấy lời khai, hỏi cung bị can là người chưa thành niên không quá hai lần trong 01 ngày và mỗi lần không quá 02 giờ; đối chất được tiến hành không quá 01 giờ và phải tạm dừng ngay khi người chưa thành niên có dấu hiệu mệt mỏi; tôn trọng và giữ bí mật của người chưa thành niên khi thực hiện khám xét thân thể....

- Quy định Cơ quan điều tra phải tách vụ án hình sự khi vụ án có người chưa thành niên phạm tội.

- Quy định Phòng xử án thân thiện.

- Quy định thủ tục xét xử thân thiện: không còng tay hoặc sử dụng các phương tiện cưỡng chế khác, người chưa thành niên không phải đứng tại bục khai báo mà ngồi cùng với cha mẹ, người giám hộ hoặc người đại diện hợp pháp của họ. Khi xét hỏi thì phải đặt câu hỏi cần ngắn gọn, đơn giản, dễ hiểu.

(2) Thủ tục tố tụng đối với người chưa thành niên là bị hại, người làm chứng (chương IX dự thảo Luật)

- Quy định việc lấy lời khai, khám thân thể, nhận dạng, đối chất thân thiện như: câu hỏi đối với bị hại dưới 10 tuổi không quá 10 từ, thời gian hỏi không liên tục quá 01 giờ. Việc khám thân thể, chụp ảnh vết thương phải bảo đảm quyền riêng tư, tôn trọng người chưa thành niên và được thực hiện bởi một bác sĩ đã đăng ký hoặc cùng giới tính với người chưa thành niên.

- Quy định hạn chế tiếp xúc với người bị buộc tội: Hội đồng xét xử phải hạn chế việc tiếp xúc giữa bị hại, người làm chứng với bị cáo khi bị hại, người làm chứng trình bày lời khai tại phiên tòa. Thẩm phán chủ tọa phiên tòa có thể bố trí phòng xử án trực tuyến để người chưa thành niên tham gia phiên tòa tại điểm cầu thành phần. Trường hợp không bố trí được phòng cách ly thì để họ ngồi ở phòng xử án nhưng phải có màn che ngăn cách với khu vực của bị cáo và bị hại.

- Quy định thủ tục xét xử thân thiện: Hạn chế triệu tập bị hại, người làm chứng đến Tòa án nếu vẫn giải quyết được vụ án bằng việc áp dụng các biện pháp thay thế khác. Trường hợp bị hại, người làm chứng bị tổn thương nghiêm trọng về tâm lý hoặc cần sự hỗ trợ đặc biệt khi tham gia phiên tòa cần bố trí cho họ ngồi ở phòng cách ly và sử dụng các thiết bị điện tử. Những người không phải người tiến hành tố tụng muốn tham gia hỏi phải được sự đồng ý của chủ tọa phiên tòa và không trực tiếp hỏi người chưa thành niên mà phải thông qua chủ tọa phiên tòa.

- Quy định việc bồi thường cho bị hại phải thực hiện nhanh chóng, kịp thời. Trường hợp người chưa thành niên là bị hại, người làm chứng được bồi thường, nhưng người bồi thường không thể thực hiện ngay thì có thể sử dụng quỹ bồi thường hỗ trợ cho người chưa thành niên. Người phải bồi thường thực hiện hoàn trả quỹ theo quy định.

(3) Về thời hạn điều tra, truy tố, xét xử

Quy định thời hạn điều tra, truy tố, xét xử không quá một phần hai thời hạn pháp luật quy định đối với các trường hợp tương ứng khi giải quyết các vụ án có người chưa thành niên là người bị buộc tội, bị hại; trừ trường hợp vụ án có tính chất phức tạp.

6. Thi hành án phạt tù, tái hòa nhập cộng đồng và hỗ trợ bị hại (Phần thứ tư dự thảo Luật)

- Dự thảo Luật quy định nguyên tắc giam giữ người chưa thành niên: (1) Bảo đảm lợi ích tốt nhất của người chấp hành án là người chưa thành niên để thúc đẩy việc bảo vệ, phục hồi và tái hòa nhập cộng đồng của người chưa thành niên. (2) Người chưa thành niên chấp hành án phải được đối xử nhân đạo, được tôn trọng, bảo vệ khỏi mọi hình thức lạm dụng. (3) Cơ sở giam giữ bảo đảm điều kiện vật chất phù hợp với độ tuổi, giới tính và sự phát triển của người chưa thành niên. Không giam giữ chung người chưa thành niên với người đã thành niên.

- Bổ sung các quy định về tái hòa nhập đối với người chưa thành niên sau khi thi hành xong việc áp dụng biện pháp xử lý chuyển hướng như: (1) Chính quyền địa phương nơi người chưa thành niên cư trú phải thường xuyên tổ chức thông tin, truyền thông, giáo dục về tái hòa nhập cộng đồng nhằm định hướng, khuyến khích cộng đồng xã hội tham gia giáo dục, giúp đỡ, xóa bỏ định kiến, kỳ thị, phân biệt đối xử đối với người tái hòa nhập cộng đồng; nâng cao nhận thức, ý thức chấp hành pháp luật, phòng ngừa việc tái phạm tội, vi phạm pháp luật của người tái hòa nhập cộng đồng; (2) Trợ giúp về tâm lý nhằm hỗ trợ, giúp đỡ người chấp hành xong biện pháp xử lý chuyển hướng xây dựng niềm tin, nghị lực, ý chí phấn đấu tái hòa nhập cộng đồng và phòng tránh các hành vi tiêu cực, vi phạm pháp luật; (3) Người chấp hành xong biện pháp xử lý chuyển hướng được ưu tiên đào tạo nghề và hỗ trợ vay vốn để tạo việc làm; được thực hiện các biện pháp hỗ trợ, can thiệp, bảo vệ phù hợp theo quy định của pháp luật.

- Bổ sung quy định về các trường hợp hỗ trợ bị hại, gồm: (1) Bị mất hoặc bị giảm sút về sức khỏe; (2) Bị tổn thương nghiêm trọng về tâm lý, sức khỏe tâm thần. Căn cứ vào tình trạng thiệt hại, nguồn kinh phí của Quỹ hỗ trợ hoạt động tư pháp người chưa thành niên, cơ quan có thẩm quyền quyết định mức hỗ trợ cho phù hợp.

7. Về cơ quan, tổ chức, cá nhân trong hoạt động tư pháp người chưa thành niên (chương III)

Ngoài những cơ quan, tổ chức, cá nhân có trách nhiệm trong hoạt động tư pháp người chưa thành niên theo quy định của Bộ luật Tố tụng hình sự hiện hành, dự thảo Luật bổ sung 03 nội dung quy định về:

(1) Tổ chức phối hợp liên ngành về tư pháp người chưa thành niên do Thủ tướng Chính phủ thành lập là cơ quan điều phối về hoạt động tư pháp người chưa thành niên. Bộ Lao động - Thương binh và Xã hội là cơ quan thường trực giúp việc cho Tổ chức phối hợp liên ngành về tư pháp người chưa thành niên.

(2) Người làm công tác xã hội tham gia tố tụng. Hiện nay, theo dự thảo Nghị định của Chính phủ về Công tác xã hội thì người làm công tác xã hội đang được xây dựng theo hướng xã hội hóa và được đào tạo chuyên nghiệp sẽ là những người có chuyên môn, kỹ năng trong việc xây dựng báo cáo điều tra xã hội về người chưa thành niên phạm tội cũng như đề xuất, giám sát thi hành các chương trình xử lý chuyển hướng phù hợp, hiệu quả nhất đối với người chưa thành niên.

Dự thảo Luật quy định vai trò, nhiệm vụ của người làm công tác xã hội trong hoạt động tư pháp người chưa thành niên như: a) Hỗ trợ tâm lý người chưa thành niên khi lấy lời khai; b) Tư vấn cho cơ quan tiến hành tố tụng về việc áp dụng các biện pháp ngăn chặn thích hợp; c) Giám sát người chưa thành niên thi hành các biện pháp xử lý chuyển hướng; d) Thực hiện báo cáo điều tra xã hội về người chưa thành niên; đ) Tham gia công tác chuẩn bị cho người chưa thành niên trước khi được trả tự do; e) Được hỗ trợ chi phí tham gia tố tụng.

(3) Hỗ trợ hoạt động tư pháp người chưa thành niên.

Dự thảo Luật quy định Quỹ Hỗ trợ hoạt động tư pháp người chưa thành niên, thực hiện hoạt động hỗ trợ gồm các chi phí như chi phí điều trị y tế, chăm sóc sức khỏe, hòa nhập cộng đồng; chi phí dịch vụ pháp lý cho người chưa thành niên trong hoạt động tố tụng tư pháp; phí tham gia tố tụng và hoạt động khác của người làm công tác xã hội. Nguồn kinh phí hình thành từ ngân sách nhà nước và các khoản xã hội hóa hợp pháp khác.

VI. TÍNH THỐNG NHẤT VỚI CÁC VĂN BẢN QUY PHẠM PHÁP LUẬT CÓ LIÊN QUAN; TÍNH TƯƠNG THÍCH VỚI CÁC ĐIỀU ƯỚC QUỐC TẾ CÓ LIÊN QUAN

Để bảo đảm tính thống nhất của dự thảo Luật Tư pháp người chưa thành niên với các bộ luật, luật có liên quan, Tòa án nhân dân tối cao đã tiến hành rà soát 07 bộ luật, luật và các văn bản quy phạm pháp luật khác có liên quan với dự thảo Luật Tư pháp người chưa thành niên⁸.

Nội dung dự thảo Luật đảm bảo phù hợp với các điều ước quốc tế, cam kết quốc tế mà nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam là thành viên.

VII. MỘT SỐ VẤN ĐỀ XIN Ý KIẾN

Quá trình xây dựng dự án Luật, đa số ý kiến tán thành với nội dung của dự thảo Luật. Tuy nhiên, dự thảo có một số vấn đề mới, quan trọng nhưng ý kiến còn khác nhau, Tòa án nhân dân tối cao lựa chọn xây dựng dự thảo theo đa số ý kiến và xin báo cáo Quốc hội như sau:

1. Về quy trình xử lý chuyển hướng

Theo quy định tại Điều 92 của Bộ luật Hình sự thì việc miễn trách nhiệm hình sự đối với người chưa thành niên được áp dụng đồng thời với việc áp dụng biện pháp giám sát, giáo dục (biện pháp xử lý chuyển hướng). Quá trình tổng kết thực tiễn thấy rằng, quy định về miễn trách nhiệm hình sự đồng thời các biện pháp này ít được áp dụng, do cơ quan tiến hành tố tụng còn hoài nghi tính khả thi việc áp dụng biện pháp này, nếu người chưa thành niên được miễn trách nhiệm hình sự mà không chấp hành quyết định thì chưa có cơ chế xử lý.

Về nội dung này hiện còn hai loại ý kiến khác nhau như sau:

Loại ý kiến thứ nhất cho rằng, xây dựng quy trình xử lý chuyển hướng đối với người chưa thành niên phạm tội là một quy trình tách bạch hoàn toàn so với quy trình tố tụng hình sự thông thường với mục đích chính là giáo dục, phục hồi đối với người chưa thành niên chứ không phải trừng phạt. Người chưa thành niên có đủ điều kiện được áp dụng biện pháp xử lý chuyển hướng thì sẽ chấm dứt quy trình tố tụng hình sự để chuyển sang quy trình về xử lý chuyển hướng. Trong quá trình này, người chưa thành niên có thể được gia hạn hoặc thay đổi biện pháp xử lý chuyển hướng và biện pháp giáo dục tại trường giáo dưỡng được quy định là biện pháp xử lý chuyển hướng nghiêm khắc nhất, nặng nhất, được áp dụng trong trường hợp người chưa thành niên không chấp hành các biện pháp xử lý chuyển hướng khác hoặc đối với trường hợp người chưa thành niên phạm tội có tính chất nghiêm trọng cần đưa người đó vào một tổ chức giáo dục có kỷ luật chặt chẽ.

Loại ý kiến thứ hai cho rằng, quy định theo hướng áp dụng biện pháp xử lý chuyển hướng trước, nếu người chưa thành niên chấp hành tốt biện pháp xử lý chuyển hướng thì mới được miễn trách nhiệm hình sự. Trường hợp không tuân thủ biện pháp xử lý chuyển hướng thì tiếp tục thực hiện thủ tục tố tụng điều tra,

⁸ Báo cáo kết quả rà soát văn bản quy phạm pháp luật

truy tố, xét xử thông thường. Quy định này nhằm khuyến khích, tạo động lực cho người chưa thành niên cải tạo, chấp hành tốt các biện pháp xử lý chuyên hướng để được miễn trách nhiệm hình sự và không bị tiếp tục điều tra, truy tố, xét xử.

2. Về thẩm quyền áp dụng biện pháp xử lý chuyên hướng

Theo quy định tại các điều từ Điều 92 đến Điều 95 của Bộ luật Hình sự, Điều 426 của Bộ luật Tố tụng hình sự⁹ thì Cơ quan điều tra, Viện kiểm sát hoặc Tòa án là các cơ quan có thẩm quyền áp dụng biện pháp xử lý chuyên hướng (biện pháp giám sát, giáo dục). Về nội dung này, trong quá trình xây dựng dự án Luật hiện còn hai loại ý kiến khác nhau như sau:

Loại ý kiến thứ nhất cho rằng, quy định chỉ có Tòa án là cơ quan có thẩm quyền xem xét, quyết định áp dụng biện pháp xử lý chuyên hướng đối với người chưa thành niên theo đề nghị của Cơ quan điều tra, Viện kiểm sát. Quy định này vừa bảo đảm áp dụng thống nhất, tránh dàn trải về thẩm quyền áp dụng; vừa bảo đảm chặt chẽ, cẩn trọng trong việc xem xét, quyết định áp dụng biện pháp xử lý chuyên hướng cũng như không phát sinh thủ tục tố chức theo dõi, đánh giá người chưa thành niên trong quá trình thi hành biện pháp xử lý chuyên hướng tại cơ quan điều tra, Viện kiểm sát.

Loại ý kiến thứ hai cho rằng, giữ nguyên quy định của pháp luật hiện hành, theo đó cả 03 cơ quan là Cơ quan điều tra, Viện kiểm sát, Tòa án đều có thẩm quyền xem xét, quyết định áp dụng biện pháp xử lý chuyên hướng theo từng giai đoạn tố tụng. Việc phát sinh thủ tục tố chức theo dõi, đánh giá người chưa thành niên trong quá trình thi hành biện pháp xử lý chuyên hướng thể hiện trách nhiệm của tất cả các cơ quan tiến hành tố tụng.

3. Về hình phạt áp dụng đối với người chưa thành niên

Theo quy định tại Điều 98 của Bộ luật Hình sự thì có 04 loại hình phạt áp dụng đối với người chưa thành niên phạm tội, gồm: 1. Cảnh cáo; 2. Phạt tiền; 3. Cải tạo không giam giữ; 4. Tù có thời hạn. Về nội dung này, trong quá trình xây dựng dự án Luật hiện còn hai quan điểm khác nhau như sau:

Loại ý kiến thứ nhất cho rằng, cần quy định về các loại hình phạt áp dụng đối với người chưa thành niên trong dự thảo Luật để bảo đảm tính toàn diện của dự thảo Luật, khắc phục tình trạng các vấn đề tư pháp người chưa thành niên được quy định tản mát trong nhiều văn bản luật khác nhau.

---

⁹. Thẩm quyền áp dụng các biện pháp giám sát, giáo dục đối với người dưới 18 tuổi phạm tội được miễn trách nhiệm hình sự

Cơ quan điều tra, Viện kiểm sát, Tòa án có thẩm quyền quyết định áp dụng một trong các biện pháp giám sát, giáo dục sau đây đối với người dưới 18 tuổi phạm tội được miễn trách nhiệm hình sự:

1. Khiển trách;
2. Hòa giải tại cộng đồng;
3. Giáo dục tại xã, phường, thị trấn.

Loại ý kiến thứ hai cho rằng, giữ nguyên quy định của Bộ luật Hình sự và không quy định về hình phạt đối với người chưa thành niên trong dự thảo Luật để bảo đảm phù hợp với quy định “Hình phạt là biện pháp cưỡng chế nghiêm khắc nhất của Nhà nước được quy định trong Bộ luật này” của Bộ luật Hình sự¹⁰.

Trên đây là những nội dung cơ bản của Dự án Luật Tư pháp người chưa thành niên, kính trình Quốc hội./.

Nơi nhận:

- Quốc hội;
- Ủy ban Thường vụ Quốc hội;
- Ủy ban Tư pháp của Quốc hội;
- Ủy ban Pháp luật của Quốc hội;
- Văn phòng Quốc hội;
- Ban chỉ đạo CCTP Trung ương;
- Ban Nội chính Trung ương;
- Văn phòng Chủ tịch nước;
- Văn phòng Chính phủ;
- Viện kiểm sát nhân dân tối cao, Bộ Công an, Bộ Tư pháp, Bộ Tài chính, Bộ Nội vụ, Bộ Ngoại giao, Bộ Lao động-Thương binh và Xã hội, UBTWMTTQVN, Trung ương Hội Liên hiệp phụ nữ Việt Nam, Trung ương Đoàn Thanh niên Cộng sản Hồ Chí Minh, Liên đoàn luật sư Việt Nam;
- Các đồng chí thành viên Ban Soạn thảo;
- Các đồng chí thành viên Tổ Biên tập;
- Lưu VT, Vụ PC&QLKH TANDTC.

CHÁNH ÁN

Nguyễn Hòa Bình

---

¹⁰ **Điều 30. Khái niệm hình phạt**

Hình phạt là biện pháp cưỡng chế nghiêm khắc nhất của Nhà nước được quy định trong Bộ luật này, do Tòa án quyết định áp dụng đối với người hoặc pháp nhân thương mại phạm tội nhằm tước bỏ hoặc hạn chế quyền, lợi ích của người, pháp nhân thương mại đó.